

Stopień zagrożenia słodkowodnej ichtiofauny Polski: Czerwona lista minogów i ryb – stan 2009

The degree of threat to the freshwater ichthyofauna of Poland:
Red list of fishes and lampreys – situation in 2009

ANDRZEJ WITKOWSKI¹, JAN KOTUSZ¹, MIROSŁAW PRZYBYLSKI²

¹Muzeum Przyrodnicze, Uniwersytet Wrocławski
50-335 Wrocław, ul. Sienkiewicza 21
e-mail: awitkowski@biol.uni.wroc.pl; kotusz@biol.uni.wroc.pl

²Katedra Ekologii i Zoologii Kęgowców, Uniwersytet Łódzki
90-237 Łódź, ul. Banacha 12/16
e-mail: mprzybyl@biol.uni.lodz.pl

przy współpracy:

ANTONI AMIROWICZ
Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków

PIOTR EPLER
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja, Kraków

JOANNA GRABOWSKA, ANDRZEJ KRUK, LIDIA MARSZAŁ, TADEUSZ PENCZAK, GRZEGORZ ZIĘBA
Uniwersytet Łódzki, Łódź

PIOTR DĘBOWSKI, GRZEGORZ RADTKE, JACEK SZLAKOWSKI, WIESŁAW WIŚNIEWOLSKI
Instytut Rybactwa Śródlądowego, Olsztyn

JACEK KOZŁOWSKI, ANDRZEJ MARTYNIAK, JANUSZ TERLECKI, BOGDAN WZIĄTEK
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn

WOJCIECH ANDRZEJEWSKI
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Poznań

KRZYSZTOF KUKUŁA
Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów

PRZEMYSŁAW CZERNIEJEWSKI, SŁAWOMIR KESZKA, MARIUSZ RACZYŃSKI
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny, Szczecin

JAN BŁACHUTA
Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Wrocław,

JAN KUSZNIERZ
Uniwersytet Wrocławski, Wrocław

LESZEK AUGUSTYN
Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego, Nowy Sącz

WOJCIECH ZIELENIEWSKI
Okręg Polskiego Związku Wędkarskiego, Zielona Góra

Słowa kluczowe: Polska, rodzima ichtiofauna, stan, zagrożenia, czerwona lista.

Abstrakt: Aktualnie na terytorium Polski najbardziej zagrożonych jest 37 taksonów minogów i ryb. W najwyższych kategoriach (EXP, EW, CR) znajdują się gatunki anadromiczne (jesiotr ostronosy *Acipenser oxyrhynchus*, łosoś *Salmo salar*, minóg morski *Petromyzon marinus*, parposz *Alosa fallax*, aloza *A. alosa*, certa *Vimba vimba*, ciosa *Pelecus cultratus*, minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*) oraz głowacica (*Hucho hucho*). W kategoriach EN i VU jest 12 gatunków o specyficznych wymogach środowiskowych (strzebla błotna *Eupallasella percnurus*, piekielnica *Alburnoides bipunctatus*, minóg ukraiński *Eudontomyzon mariae*, minóg strumieniowy *Lampetra planeri*, kielb białopłetwy *Gobio albipinnatus*, różanka *Rhodeus sericeus*, koza złota bałkańska *Sabanejewia balcanica*, koza z. bałtycka *S. baltica*, piskorz *Misgurnus fossilis*, stynka *Osmerus eperlanus*, głowacz białopłetwy *Cottus gobio* i pręgopłetwy *C. poecilopus*). W grupie gatunków niezagrażonych (LC) znajduje się zaledwie 19 gatunków, co stanowi 29,7% rodzimej ichtiofauny. Obejmuje ona gatunki o niewielkich wymaganiach środowiskowych i tolerujących zanieczyszczenia wód.

Summary

At present 37 taxa of fish and lamprey in Poland are regarded as seriously threatened (categories: EXP, EW, CR, EN, VU, NT). The degree of threat to particular species within the main hydrographic units (river systems of the Vistula, Oder, Pomeranian rivers and the whole area; Fig. 1) is presented in table 1.

The three highest categories include mainly anadromous species (*Acipenser oxyrhynchus*, *Salmo salar*, *Petromyzon marinus*, *Alosa fallax*, *A. alosa*, *Vimba vimba*, *Pelecus cultratus*, *Lampetra fluviatilis*). Their status results from the difficulty to migrate to their spawning grounds which are located in the interior of the country; it is caused by building hydrotechnical constructions on rivers. The group includes also a resident species – *Hucho hucho*, which because of its size was and still is threatened by poaching.

Lower categories (EN and VU) include “small species” (*Eupallasella percnurus*, *Alburnoides bipunctatus*, *Eudontomyzon mariae*, *Lampetra planeri*, *Gobio albipinnatus*, *Rhodeus sericeus*, *Sabanejewia balcanica*, *S. baltica*, *Misgurnus fossilis*, *Osmerus eperlanus*, *Cottus gobio*, *C. poecilopus*) of specific habitat requirements, especially sensitive to such anthropogenic effects as water pollution and draining of wetlands. The group includes also *Salmo trutta m. lacustris*, *Barbus barbus*, *Coregonus albula*, *C. lavaretus*, *Lota lota*, whose gradual disappearance results from overexploitation and progressive eutrophication of waters.

Species near threat (NT) comprise: *Barbus peloponnesius*, *Carassius carassius*, *Gobio kessleri*, *Aspius aspius*, *Phoxinus phoxinus*, *Leuciscus leuciscus*, *Cobitis elongatoides*, *Silurus glanis*.

A special position is occupied by conservation-dependent (CD) species (*Anguilla anguilla*, *Thymallus thymallus*, *Salmo trutta m. trutta*, *S. trutta m. fario*), which without regular stocking and subject to a very strong angling pressure would certainly pass into higher threat categories.

The group of not endangered species (LC) in Poland comprises at present only 19 species which constitutes 29.7% of the native ichthyofauna. They are ubiquitous species, of small habitat requirements, tolerant to pollution of waters in which the saprobic index most often exceeds 2.0.

A comparison of the present situation of threat to the ichthyofauna (Tab. 2) with the previous estimates (1999) shows that the proportion of the most threatened species in both periods was similar: 1999 – 57.1% and 2009 – 57.8%. During 10 years 26 species changed their status; 12 of them (*Salmo salar*, *Eupallasella percnurus*, *Alburnoides bipunctatus*, *Eudontomyzon mariae*, *Rhodeus sericeus*, *Sabanejewia aurata* (= *S. balcanica*, *S. baltica*), *Misgurnus fossilis*, *Cottus poecilopus*, *Barbus peloponnesius*, *Thymallus thymallus*, *Barbus cyclolepis waleckii*, *Cobitis taenia*) were shifted to lower categories, while 12 (*Alosa fallax*, *A. alosa*, *Pelecus cultratus*, *Chondrostoma nasus*, *Salmo trutta m. lacustris*, *Gobio albipinnatus*, *G. kessleri*, *Osmerus eperlanus*, *Carassius carassius*, *Abramis sapa*, *Leuciscus leuciscus*, *Cobitis elongatoides*) were moved to higher categories.

The comparison of the changes in the numbers of species in particular threat categories shows that the greatest changes involved categories DD (100%), EN (91.7%), VU (59.1%), NT (54.5%), CR (50.0%) as well as NT, EXP and EW (33.3% each). The smallest changes were noted in the case of categories CD (25.0%) and LC (10.5%).